

BOLALARDA UCHRAYDIGAN QIZAMIQ KASALLIGINING KLINIK KO'RINISHLARI, PROFILAKTIKASI VA DAVOLASH USULLARI.

Mahammadiyev Baxtiyor Faxriddin o'g'li.

Rasulova Lutfiya Lutfitdin qizi

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda uchraydigan qizamiq kasaligining klinik ko'rinishlari va profilaktikasi davolash usullari haqida

Kalit so'zlar: Etiologiya, qizamiq, virus, infeksiya, prodroma davri, Paramiksovirus, atipik

Kirish: Umumiy intoksikatsiya, nafas yo'llari, ko'z, og'iz shilliq qavatlarining yallig'lanishi va terida dog'li toshma toshishi bilan kechadigan g'oyat yuqumli kasallik odamlar orasida ko'p uchraydi, lekin yoshi, irqi, yashash joyi va ijtimoiy kelib chiqishidan qat'iy nazar hammada uchraydi.

Etiologiyasi – qo'zg'atuvchisi - virus tashqi muhit ta'siriga chidamsiz, lekin past temperaturaga chidamli, antibiotiklar ta'sir etmaydi, interferon ta'sirida tez nobud bo'ladi.

Infeksiya manbai bemor odam hisoblanadi. Sog'lom organizmiga virus nafas yo'llari orqali tushadi, ya'ni havo-tomchi bilan tarqaladi.

Klinikasi - qizamiq kechishida davriylik yaqqol seziladi. Xastalik kechishi 4 davrga bo'linadi. Yashirin, prodromal davri, toshma toshishi va yo'qolish davrlari. Yashirin davri o'rta hisobda 9-11 kun, ba'zan 3-4 haftagacha boradi. Bu davrda qisqa muddatli harorat ko'tarilishi, tumov alomatlari, ishtaha yo'qolishi va serxarxashalik alomatlari bo'lishi mumkin. Prodroma davrida kasallikka xos alomatlar paydo bo'ladi. Tana harorati ko'tariladi, bola lanj bo'ladi, ko'p yig'laydi, ishtahasi yo'qoladi, uyqusi buziladi, burun bo'shlig'i, nafas yo'llari, ko'z va og'iz shilliq pardasida kataral yallig'lanishi ro'y beradi, g'uv-g'uv yo'tal paydo bo'ladi, ovoz bo'g'ilib qoladi. Ko'z konyuktivasi yallig'lanadi, qizaradi, tomirlari kengayadi, yosh oqib turadi, bemor yorug'likka qaray olmaydi. 1-2 kundan keyin ko'z va burundan oqayotgan suyuqlik yiring aralash bo'ladi. Bemorning yuz-ko'zi, burun va lablari kerikadi, prodromaning 2-3 kunida og'izda, luj shilliq qavatida mayda rangli,

nuqtasimon biroz bo'rtib turadigan toshmalar paydo bo'ladi. Ularning atrofi qizil gardish bilan qoplanadi.

Og'izda toshmalar paydo bo'lgan muddatda qattiq tanglay, murtak bezlari va halqumning orqa devorida enantema paydo bo'ladi. Toshma toshish davri 3-4 kun davom etadi. Bu davrda bolaning ahvoli yanada yomonlashadi, isitma ko'tariladi, shu davrda qizamiqqa juda xos bo'lgan teri toshmalari paydo bo'ladi. Toshma avval quloq orqasi va burun ustida paydo bo'lib, 24 soat ichida bosh, bo'yin, yuz va ko'krakning yuqori qismiga o'tadi. Ertasiga toshma butun tanaga, 3-kuni qo'l va oyoqlarga tarqaladi. Toshma ostidagi teri rangi o'zgarmaydi. Toshma dastlab dog' shaklida bo'ladi. Keyin u biroz kattalashib, teri yuzasidan ko'tarilib turadi.

Ba'zan toshmalar tutashib ketib, terining deyarli sog' joyi qolmaydi. Toshmalar lolarang bo'ladi, yaltirab turadi, ba'zan teri qichishadi. Toshmalar yo'qolishi davrida isitma tusha boshlaydi, bolaning ahvoli yaxshilana boradi, latalal alomatlar kamayib, yo'qoladi. Toshmalar qay tartibda toshgan bo'lsa, shu tartibda yo'qoladi. Dastlab toshma qo'ng'ir tus oladi va qavariqi yo'qoladi. Bunday dog' 1,5-3 haftadan so'ng butunlay yo'qolib ketadi. Toshmalar yo'qolish davrida kepaksimon po'st tashlash kuzatiladi. Bunday po'stloqchalar ayniqsa yuz, bo'yin va tanadan ko'p to'kiladi. Kaft va tovonda hech qachon bo'lmaydi. O'pka shamollashi qizamiq kasalligida eng ko'p uchraydigan asoratlardan hisoblanadi.

Qizamiq (lot. Morbili) — o'tkir infeksiyon virusli infeksiya bo'lib, o'ta yuqumli hisoblanadi. Kasallik belgilari yuqori isitma, xarakterli toshma, tomoq og'rig'i, yo'tal, organizmning jiddiy intoksikatsiyasi bilan namoyon bo'ladi. Qizamiq bilan har qanday bola, hatto kattalar ham xastalanishi mumkin. Bunda kasallik og'ir kechishi, asoratlar chaqirishi va ba'zan o'limga olib kelishi ehtimoli mavjud. Ushbu kasallik har yili butun dunyo bo'ylab 150 ming kishi, asosan 10 yoshgacha bo'lgan bolalarning umriga zomin bo'ladi. Shu bois, har bir kishi, ayniqsa, yosh bolalarning ota-onasi qizamiq qanday kasallik ekanligini yaxshi bilishlari kerak.

Kasallik sabablari

Infeksiya manbai bemor kishi sanaladi. Virus havo-tomchi yo'l bilan o'tadi va juda yuqumli hisoblanadi. Kasallik qo'zg'atuvchisi paramiksoviruslar oilasi, morbilliviruslar avlodiga oid RNK-virusdir. Paramiksovirus organizm tashqarisida beqaror bo'lib, ultrabinafsha nurlari, past namlik ta'sirida tezda nobud bo'ladi, lekin quyi haroratda (-70 °C) saqlanib turish xususiyatiga ega.

Yuqish yo'llari.

Qizamiq bilan mavsumiy ravishda — okytabrdan aprel oyigacha kasallanish — odamlar bu mavsumda ko'proq yopiq xonalarda to'planib o'tirishlari bilan bog'liq. Bolalarning infeksiyalanishi ko'pincha bog'chalarda sodir bo'ladi. Virus tashqi muhitga chidamsizligi tufayli uchinchi shaxslar orqali kasallanish holatlari juda kam.

Инфекטיја қо'зг'атувчиси бемордан сог'лом одамга ҳаво-томчи yo'l орқали узатилади. Касалликнинг тoшма тoшishига 3-4 кун қолган муddатидa (инкубaтсион дaврда) вирус фaол рaвishдa тарқaлa бoшлaйди. Бу вaқтдa кaсaлликнинг клиник бeлгилари кузaтилмaслиги сог'лом oдaмлaрнинг eҳтиyот чoрaлaри кo'рmасликларигa сaбaб бo'ladi. Умумий рaвishдa кaсaллaнган бeмoр aтpoфдaгилaр учун 7-10 кун дaвoмидa xавfli сaнaлaди. Вaкcинa oлмaгaн кishилaр бeмoр билaн yақин aлoқaдa бo'lishдa инфeкcиyалaниш eҳтимоли дeярли 100% ни тaшкил eтaди. Қo'зг'a'tувчи шунингдeк ҳaвo yo'llaри орқали узoқ мaсoфaлaргa тарқaлиши мумкин, мaсaлaн, зинaпoйaлaр, кo'п қaвaтли уйлaрдa шaмoллaтиш шaxтлaри орқали вa ҳoкaзo. So'ngги o'n yилликдa рeжaлaштирилгaн вaкcинaтcиyа жoрий eтилиши нaтижaсидa бoлaлaрдa кaсaллaниш кo'рсaткичи сезилaрли дaрaжaдa кaмaйди, aммo aҳoлининг кaтaтa yoshли қисми oрaсидa пaрaмикcoвирyсгa қaрши иммунитeтгa eгa бo'lmагaнлaр кo'пчиликни тaшкил eтaди. Бу кaттaлaр oрaсидa кaсaллaнишлaр кo'плиги, шунингдeк қизaмиқ бaчaдoн ичидa oнaдaн бoлaгa o'tishi ҳoлaтларини кeлтириб чiqaрmoқдa.

Агaр oдaм кaсaлликкa чaлиниб, тузaлиб кeтгaн бo'лcа, ундa умрининг қoлгaн қисмигa қaдaр дoимий иммунитeт шaкллaнaди вa тaкрoрий кaсaллaниш eҳтимоли жудa кaм. Қaйтa кaсaллaниш ҳoлaти oдaтдa иммунитeт тaнқислиги билaн бoг'лиқ бo'ladi.

Икки yoshгaчa бo'лгaн бoлaлaрдa қизaмиқ билaн кaсaллaниш oдaтдa oнaдa пaрoмикcoвирyсгa қaрши тaбиий yoki вaкcинa ҳисoбигa ҳoсил бo'лгaн иммунитeт мaвжуд бo'lmагaндa кузaтилaди. Чaқaлoқлaр учун кaсaлликнинг xавфи ҳисoбгa oлиниб, ҳoмилaдoрликни рeжaлaштирish дaвридa ayollaргa пaрaмикcoвирyсгa қaрши вaкcинa oлиш тaвcиyа қилинaди.

Инкубaтсион дaвр

Қизaмиқ қо'зг'атувчиси инсон oргaнизмгa нaфaс yo'llaрининг шиллиқ қaвaтлaри вa кo'риш a'zолaри орқали кирaди. Вирус киргaнидaн uch кун o'tгaч, пaрaмикcoвирyс қoн oқимигa o'taди, лимфa тугунлaри орқали тарқaлaди вa тaлoқдa чo'кaди, u yerдa инкубaтcиyа дaври дaвoмидa (7-17 кун) қoн oқимидa фaол рaвishдa кo'пaйди. Вируснинг инкубaтcиyа дaври тугaгaч, yанги ҳoсил қилингaн вируслaр бутун oргaнизм бo'yлaб тарқaлиб, тeри, кo'nyуkтивa, oшқoзoн-ичaк трaкти a'zолaри, нaфaс oлиш вa aсaб тизимини шикaстлaйди.

Қизaмиқ aлoмaтлaри

Қизaмиқ aлoмaтлaри кaттaлaр вa бoлaлaр oргaнизмнинг yetуkлиги, физиологик жaрayонлaрнинг фaрқи вa иммунитeтнинг шaкллaнaнлиги нуқтaи нaзaридaн фaрқ қилaди. Кaттaлaрдa кaсaллик кo'пинчa бoлaлaрдaгигa нисбaтaн oг'irroқ кeчaди.

Бoлaлaрдa

Бoлaлaрдa бeлгилaр кaсaлликнинг дaвригa қaрaб фaрқ қилaди. Кaтaрaл бeлгилaр вa умумий интoксикaтcиyа билaн ифoдaлaнaдигaн дaстлaбки дaвр 3-5 кун дaвoм eтaди.

Қизaмиқнинг кaтaрaл дaвридaн so'ng тeридa xaрaктерли қизaмиқ тoшмaлaри тoшishi дaври кeлaди. Тoшмa кaсaллик мaнifестaтcиyасидaн 3-4 кун o'tгaч, биринчи нaвбaтдa

yuzning old qismida paydo bo'ladi. Keyinchalik u bo'yin, gavdaning yuqori qismiga tarqaladi va asta-sekin butun tanani, shu jumladan, qo'l-oyoqlarni qoplab oladi.

Qizamiq toshmali dog'li-papulyoz ekzantema deb nomlanadi. U teri sathidan ko'tarilib turuvchi noto'g'ri shakldagi pushti tugunchalar ko'rinishida bo'ladi. Papulalar qizil dog'lar bilan o'rab olingan bo'lib, bir-biri bilan birlashishga moyil bo'ladi. Bu davrda umumiy intoksikatsiya bosh og'rig'i va isitma bilan namoyon bo'ladi.

Bundan tashqari, ekzantemada yo'tal va tumovning kuchayishi kuzatiladi. Bu muddatning davomiyligi 4-5 kuni tashkil etadi, shundan so'ng dog'lar oqaradi, rangi o'zgaradi, hajmi kichrayadi. Bemorning ahvoli yaxshilanadi, virusning yuqumliligi kamayadi.

Qizamiqning keyingi davriga teri pigmentatsiyasi hamrohlik qiladi.

Toshma rangining o'zgarishi Ekzantema boshlanganidan 5 kun o'tgach, melanin to'planishi natijasida papulyoz tugunlar o'rnida och jigarrang dog'lar paydo bo'ladi («iflos teri» deb nom olgan hodisa).

Epidermis qipiqalanishi; Toshmalar hududida muguz epiteliyning o'lik hujayralari to'kila boshlaydi.

Umumiy ahvolning yaxshilanishi; Tana haroratining normallasishi, organizm qizamiqqa qarshi antitanalar ishlab chiqarishi natijasida kataral hodisalarning zaiflashuvi.

Ushbu davr 7-10 kun davom etadi va asoratlar bo'lmasa, shifo topish bilan tugaydi.

Qizamiqning atipik shakllari

Qizamiqning odatiy klinik ko'rinishida barcha xarakterli belgilari saqlanib qolsa, atipik shakllarida alomatlar farq qilishi mumkin, xususan:

Zaiflashgan shakl. Bu kasallikning inkubatsion davrida profilaktik muolajalarini (immunoglobulin, steroid gormonlar kiritish, qon, immunitetli donorlar plazmasi quyish va boshqalar) o'tagan bemorlar uchun xosdir. Bunday holda inkubatsiya muddati 21 kungacha uzayishi mumkin. Bu shaklda alomatlar aniq ifodalanmaydi. Tana harorati normal bo'lishi yoki subfebril darajagacha ko'tarilishi mumkin. Toshma vaqti qisqaradi, shilliq qavatlarda toshmalar mavjud bo'lmaydi, ekzantema oqimtir bo'ladi. Kasallik tezda va asoratlarsiz o'tib ketadi.

Abortiv shakl. Bu shakl odatiy qizamiq infeksiyasi kabi boshlanadi, ammo 2-3 kun o'tgach kasallikning klinik belgilari yo'qoladi. Gipertermiya faqat birinchi kuni sodir bo'ladi, undan keyin harorat normal darajaga qaytadi. Toshma asosan yuz qismida va gavdaning yuqori qismida bo'ladi.

Xira shakl. Bu vaktsinatsiya olgan bemorlar uchun ko'proq xos. Alomatlar aniq ifodalanmaydi, bemor tezda va asoratlarsiz shifo topadi.

Asimptomatik shakl. O'ziga xos alomatlar kuzatilmaligi bilan ajralib turadi va faqat qonni immunoglobulinlar uchun laboratoriya tahlili natijasida aniqlanadi.

Og'irlashgan shakl kamdan-kam uchraydi. Organizmning kuchli intoksikatsiyasi, gemorragik sindrom bilan kechadi, ko'pincha kattalar uchun xos sanaladi.

Tashxislash

Ko'pgina hollarda qizamiq infeksiyasining aniq klinik ko'rinishi mavjudligi vizual ko'rikdan keyinroq tashxis qo'yish imkonini beradi. Biroq, kasallikning dastlabki bosqichlarida, yengil yoki atipik shaklida, shuningdek boshqa infeksiya qo'shilishida toshma toshishi o'xshash bo'lgan skarlatina, qizilcha va infeksiyon eritema kabi kasalliklarda differentsion tashxis talab etilishi mumkin.

Laboratoriya diagnostikasida virusologik va serologik usullar qo'llaniladi:

Virologik usulda o'rganish uchun material buruh-halqum surtmasi, ko'z ajralmalari, peshob sanaladi. Biologik materialda virus mavjudligini aniqlash uchun immunoflyuorestsent, faza-kontrast va flyuorestsent mikroskopiya amalga oshiriladi.

Serologik usulda agglyutinatsiya reaksiyasini, komplement bog'lanishi va boshqalarga murojaat qilinadi. Tahlil ikki marta amalga oshiriladi: kasallikning boshida va ikki haftadan so'ng. Antitana titrinining 4 yoki undan ortiq martaga oshishi qizamiqqa tashxis qo'yish mezoni sifatida xizmat qiladi.

Qo'shimcha tadqiqotlar kasallikning rivojlanish xususiyati va asoratlar yuzaga kelishini aniqlashga imkon beradi. Ko'pincha terapiyani nazorat qilish va tuzatish uchun siydik tahlili buyuriladi. Agar kasallikning asorati sifatida o'pka yallig'lanishiga shubha qilinadigan bo'lsa, ko'krak qafasi a'zolarining rentgenologik tekshiruvi talab qilinadi.

Profilaktikasi. Har bir bola 9 va 16 oylikida qizamiqqa qarshi vaktsina olishi lozim. Agar bemor aniqlansa, alohidalanadi, u bilan muloqatda bo'lganlar 17 kun tibbiy ko'rikda bo'ladilar, gammaglobulin olgan bolalar 21 kun kuzatuvda bo'ladilar, bog'chaga qabul qilinmaydilar. Emlanmagan bolalar gammaglobulin oladilar.

Qizamiqni davolash

Bugungi kunda aynan paramiksovirusga qarshi kurashga qaratilgan o'ziga xos terapiya mavjud emas. Davolash alomatlar jiddiyligini kamaytirish, asoratlarning oldini olish yoki tuzatishga asoslangan bo'ladi. Kasallik boshlangach, dastlabki 7-10 kun davomida yotoq tartibga amal qilish, sut-sabzavotli parhezga rioya etish katta ahamiyatga ega. Taomnomadan achchiq, yog'li, qovurilgan, oshqozon-ichak traktining shilliq qavatini qo'zgatish xususiyatiga ega boshqa mahsulotlar chiqarib tashlanadi. Bemorda isitma, tez-tez hojat chiqarish, ich ketishi inobatga olinsa, yetarli miqdorda suyuqlik ichish muhim o'rin tutadi. Zarurat tug'ilganda elektrolitli eritmalaridan foydalaniladi. A vitamini yetishmovchiligi bo'lgan bemorlarda kasallik sezilarli darajada og'irroq kechishi ma'lum. Shuning uchun mono- yoki multivitamin buyurilishi qizamiqni

davolashning bir qismi sanaladi, agar siz chaqalog'ingiz yoki bolangizga to'liq emlashdan oldin yuqtirilishidan xavotirda bo'lsangiz (oxirgi doz 4-6 yoshda berilganini unutmang), xavotir olmang. Agar ular virusga duch kelsa va dastlabki 72 soat ichida favqulodda vaziyatda emlangan bo'lsa, kasallikdan saqlanish mumkin. Va agar u hali ham paydo bo'lsa, odatda yumshoqroq bo'ladi.

Ammo agar hammamiz emlansak, infeksiyalarni yuqtirib bo'lmaydi. Agar siz farzandlaringizni emlamaslikka qaror qilsangiz, siz ularni nafaqat o'lik xavf ostiga qo'yasiz, balki boshqa ko'plab bolalarning o'limiga olib kelishi mumkin. Bu mavzuda biz aniq gapirishimiz kerak. Qizamiq - o'lik kasallik, uni yo'q qilish mumkin emas. Biz bilan qoling. Va faqat emlash bilan biz o'zimizni undan himoya qila olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Закирходжаев А.Х. Детские инфекционные болезни-Т.,2008
2. Учайкин.В.Ф.Инфекционные болезни у детей -М.,1998
3. Даминов.Т.А,Таджиев.У.Н. Корь-Ташкент 2005